

DOI 10.26886/2311-4517.1(93)2024.2

УДК 336.74/.76:338.246+338.532](477):339.727.2

НЕОБХІДНІСТЬ ПРИПИНЕННЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РОЗВ'ЯЗАНОЇ З ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Ольга Ривак, кандидат економічних наук, доцент

e-mail: belohvastova@ukr.net

Львівський національний університет ім. І.Франка, Україна, Львів

Внаслідок невідрегульованих фіскальних відносин в країні наростає тіньовий сектор економіки, посилюється розмежування населення за доходами, недобросовісна конкуренція, погіршення інвестиційного клімату, втеча капіталу, еміграція, демографічна криза. Довгостроковий дефіцит держбюджету спричиняє інфляцію, довгостроковий дефіцит платіжного балансу – знецінювання національної валюти. Недобросовісна конкуренція на рівні міжнародних організацій і окремих країн підсилює негативний вплив на ефективність використання економічних ресурсів світового господарства. Гібридна війна, спричинена надмірним виділенням ресурсів на виробництво і використання зброї вимагає зважування при прийнятті рішень які вигоди отримує кожна людина, кожна країна, цивілізація від використання нанотехнологій у поєднанні з освоєнням космосу, використання «мирного» атома і нагромадження нормативних законодавчих актів, надмірної спеціалізації на усіх рівнях світобудови, і як припинити зростання ризиків від терористичних акцій та вийти із світової екологічної і економічної кризи.

Ключові слова: міжнародні організації, порушення прав людини, ядерна зброя, геноцид, міжнародні терористичні організації, масові

заворушення, оборона, безробіття, роль освіти і науки, умови розширення ЄС, низька кредитоспроможність, політика доходів, шахрайство, зовнішньо-економічна діяльність, демографічна криза, військові ризики, гуманітарна допомога, критична боргова залежність.

Olga Ryvak, PhD in Economics, Associate Professor. The Need to End the Global Financial And Economic Hybrid War Solved With the Help of Digitalization / Lviv National University named after I. Franko, Lviv, Ukraine

As a result of unregulated fiscal relations in the country, the share of the shadow sector of the economy is increasing, as well as population differentiation by income, unfair competition, deterioration of the investment climate, capital flight, emigration, demographic crisis are increasing. The long-term deficit of the state budget causes inflation; the long-term deficit of the balance of payments – the depreciation of the national currency. Unfair competition at the level of international organizations and individual countries increases the negative impact on the efficiency of the use of economic resources in the world economy. Hybrid war caused by the excessive allocation of resources for the production and use of weapons requires weighing when making decisions what benefits each person, each country, and civilization receives from the use of nanotechnology in combination with space exploration, the use of "peaceful" atoms and the accumulation of regulatory legal legislative acts, excessive specialization at all levels of the world structure, and how to stop the growth of risks from terrorist actions and get out of the world ecological and economic crisis.

Key words: *international organizations, human rights violations, nuclear weapons, genocide, international terrorist organizations, mass riots, defense, unemployment, the role of education and science, EU enlargement conditions, low creditworthiness, income policy, fraud, foreign*

economic activity, demographic crisis, war risk, humanitarian aid, breaking point debt dependence.

Вступ. У вересні 2023 року на саміті в Нью-Делі Групою двадцяти підписано декларацію, в якій не засуджено дії Москви проти України, як це було в декларації G20 на саміті в Балі 2022 року, але згадано про «людські страждання спричинені конфліктом», а також, зазначено що всі країни повинні «утримуватися від дій проти територіальної цілісності та суверенітету чи політичної незалежності будь-якої держави». Президента РФ і лідера КНР на саміті в Індії не було. Кремлівський режим у Нью-Делі представляв міністр закордонних справ Сергій Лавров, який доклав великих зусиль, щоб текст декларації врахував «російські інтереси». Індійська влада не запросила до участі в саміті Україну. 2022 року у листопаді президент України Володимир Зеленський звертався до лідерів країн G20 на саміті в Балі онлайн і презентував бачення справедливого миру.

В декларації G20 в Нью-Делі 2023-го року згадано про зобов'язання країн дотримуватися Статуту ООН, в якому означено, що жодна країна не може загрожувати силою територіальній цілісності та суверенітету іншій, а також міститься заклик до «повної, своєчасної та ефективної реалізації» Чорноморської зернової ініціативи, яка припинила функціонувати після оголошення Росією про вихід із цієї домовленості. Речник українського МЗС Олег Ніколенко зазначив, що участь української сторони дала б змогу учасникам саміту G20 краще зрозуміти ситуацію. У дописі у Facebook дипломат висловив свої критичні зауваження щодо інших рішень G20. На його думку, реаліям війни більше відповідали б такі формулювання декларації: не «всі країни» повинні діяти відповідно до принципів ООН, а конкретно Росія, не «війна в Україні», а «війна проти України», не просто «неприпустимі у війні погрози ядерною зброєю», а «у війні

проти України неприпустимі погрози Росії ядерною зброєю». Вищезазначені редагування декларації невірні і неприпустимі. Вірним є те, що учасники саміту мали б засудити агресію проти України та закликати Росію негайно її припинити [1, с. 2]. Натомість збройні конфлікти, геноцид, екоцид, шахрайство поширюються на усіх рівнях світобудови і світового господарства.

Євросоюз в особі високого представника ЄС Жозепа Борреля засудив проведення нелегітимних виборів в Автономній Республіці Крим, м. Севастополі, окремих частинах Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей України. Незаконні «вибори» відбулися в умовах примусової та незаконної видачі російськими владними структурами паспортів, інших документів, зокрема дітям, примусового переміщення та депортації, масових і системних порушень прав людини, а також залякування та посилення репресій щодо українських громадян з боку російської сторони та нелегітимно призначеної влади на тимчасово окупованих територіях України. Спроба анексії частини українських територій засуджена в Резолюції ГА ООН від 12 жовтня 2022 року, тому що це ще одне явне порушення міжнародного права, зокрема Статуту ООН, незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України» - наголошено в заяві [2, с. 1].

Повна ліквідація ядерної зброї стала пріоритетом ООН в галузі роззброєння. Вона була предметом першої резолюції Генасамблеї ООН 1946-го року. 19 вересня 2023-го року президент України Володимир Зеленський під час промови на засіданні Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку наголосив: «Ця зала бачила багато воєн, але не як активний захисник від агресії. У багатьох випадках тут найгучніший був страх перед війною, останньою війною – війною, після якої більше ніхто не збиратиметься в залі Генасамблеї. Третя

світова війна розглядалася як ядерна. Інші війни здавалися менш страшними порівняно із загрозою так званих великих держав, які розстрілюють свої ядерні запаси».

Нині кожна війна може стати останньою. Україна відмовилась від третього за величиною ядерного арсеналу, але історія показує, що найбільше ядерного роззброєння заслуговувала Росія ще в 1990 роках. Росія тепер цього заслуговує – терористи не мають права володіти ядерною зброєю. Владні структури Росії використовують ядерну енергетику як зброю, російські збройні сили обстрілюють Запорізьку атомну електростанцію, окупували її й тепер шантажують інших загрозою витоку радіації. Вона сьогодні перетворена на зброю і багато інших речей використовується не лише проти нашої країни, але й проти інших країн.

Існує чимало конвенцій, які обмежують володіння зброєю та її розповсюдження, але не існує реальних обмежень на використання продовольства, енергії й інших речей як зброї. Росія з початку повномасштабної агресії заблокувала чорноморські й азовські морські порти, порти на Дунаї досі залишаються мішенню для її ракет і безпілотників, використовуються ціни на продовольство як зброя [3, с. 9]. Ми точно знаємо, що, отримавши сьогодні замість покарання поступку, Росія не припинить гібридно торпедувати західні демократії. З огляду на те, як використання ядерної зброї проти України змусить Захід діяти та як Альянс реагує на потрапляння російських ракет і «Шахедів» на території членів Альянсу – Польщі та Румунії, чи сьогодні тільки громадяни України можуть зупинити створення огидної реальності, в якій від ядерного апокаліпсису відкуповуються землями та громадянами чужих суверенних держав, що стали жертвами агресії? Відсутність відповідальності за злочин не тільки призводить до нового злочину. Це створює нову норму та нову мораль,

дотримуватися якої починають усі [4, с. 22]. Питання полягає в тому, як забезпечити земну цивілізацію від кіберзброї.

Виклад основного матеріалу. Історик Тімоті Снайдер досліджує злочини геноциду і наполягає, що Росія вчиняє саме геноцид проти українських громадян, проти окремих народів російської федерації. Особливість цього геноциду – про нього відкрито говорять на російському телебаченні, в медіа. Коли вони починали війну, то відкрито говорили в ефірі, що це колоніальна місія. Що вони збираються вбити еліту, посадити когось у табори, і тоді решта країни піде за ними. Це вже був геноцид. Але далі це почало наростати, Москва цілеспрямовано посилає представників національних меншин вмирати в Україну. Це ще один вимір геноциду, і це перетворилося на фабрику геноциду, в якій задіяно так багато росіян, що тепер важко сказати: мовляв, я до цього не причетний – стверджує Тімоті Снайдер, і робить висновок, що історія вчить нас – час розплати імперій починається лише після того, як імперський проєкт зазнав краху [5, с. 3].

Дослідження Олександра Коваленка стосовно поширення ксенофобії, неонацизму, як вагомих наслідків та причин загострення світової економічної кризи і гібридної війни, проливають світло на вкрай негативні світові процеси сьогодення. Він зробив висновок, що події, які сталися ввечері 29 жовтня 2023 року в аеропорту російської Махачкали, коли в головний термінал і на злітно-посадкову смугу прорвалися радикали у пошуках євреїв, що прибувають до Дагестану, були цілком прогнозовані. І річ навіть не в тім, що напередодні, 28 жовтня, у Хасав'юрті відбулися схожі погроми, коли натовп радикалів шукав євреїв по готельних номерах, і їм у цьому не чинили перешкоди так звані правоохоронні органи. Прогнозовано, оскільки ксенофобія і людино-ненависництво стали основою сучасної Росії. А безкарність

за це лише посилила почуття ненависті до всіх, хто має вигляд, думає, розмовляє інакше.

В Росії так склалося історично, що всі внутрішні проблеми компенсують культивуацією в суспільстві ненависті до інших національностей, релігій і навіть до народностей території самої ж Росії. Коли росіянам пропаганда не дає чіткої вказівки, кого ненавидіти ззовні, то вони починають ненавидіти одне одного, сусідів по федеральних округах, областях. У 1990-ті ціле десятиліття найжорсткішу економічну кризу взагалі вдавалося час від часу перекривати всенародною ненавистю до «осіб кавказької національності». Ксенофобія стала справжньою паличкою-виручалочкою для некомпетентного злодійкуватого керівництва Росії, а після приходу до влади Путіна ці процеси посилювалися. Адже за Путіна конфлікти на національному ґрунті не просто використовувалися – вони каталізувалися. І заохочувалася міжнаціональна ненависть. Під заступництвом ФСБ, під Санкт-Петербургом було відкрито центр «Партизан», у якому проходили і продовжують проходити бойову підготовку сотні неонацистів з усього світу. Центр управляється «Російським імперським рухом» і забезпечений всім необхідним для вивчення його членами тактики ведення бойових дій у міських умовах. Багато «вихованців» цього центру згодом опиняються у гарячих точках, у т.ч. у складі ПВК «Вагнер». У тому ж таки Санкт-Петербурзі не просто від ФБР, а вільно живе засновник і лідер американського неонацистського угруповання The Base («База») Ринальдо Назарро, який втік від правосуддя до Росії. Саме в Росії було офіційно проведено «Міжнародний російський консервативний форум», на який з'їхалися представники провідних неонацистських і ультраправих партій з 11 країн Європи. Організувала цей захід партія «Родіна», вихідцем з якої є російський

політик Дмитро Рогозін, який до свого кар'єрного зростання регулярно брав участь у неонацистських сходках. Саме за Путіна в Росії довгі роки діяла неонацистська організація «російський образ», яка займалася розбійними нападами, а також замовними вбивствами, в тому числі на користь російських спецслужб, спецслужби почали активно спонсорувати такі європейські неонацистські організації, як «Золоту зорю» в Греції; Націонал-Демократичну партію Німеччини; Італійську «Нову силу»; Британську національну партію; Партію шведів; Данську партію та багато інших. Було створено точну копію нацистського гітлерюгенду – юнармію, в якій дітей вчать вбивати і ненавидіти, і вихідці з якої, сповнені ненависті, час від часу розстрілюють своїх однокурсників у навчальних закладах. Свого часу світова спільнота заплющувала очі на те, як зростав і міцнішав нацизм у Німеччині, аналогічно світове суспільство заплющувало очі на культивування неонацизму в Росії. Помилки ці самі, кінцевий результат може бути аналогічним... Наразі це лише перший дзвінок у країні, побудованій на ненависті [6, с. 2].

Аналітик Аскольд Єрьомін показав, що у підготовці й плануванні нападу «Хамасу» на Ізраїль 7 жовтня 2023 року брав участь Іран, і що нинішній напад на Ізраїль виглядає не так, як попередні антиізраїльські акції цієї терористичної організації. Масований ракетний обстріл Ізраїлю («Хамас» одночасно випустив тисячі ракет) був радше допоміжним, хоч і достатньо болісним ударом. Частина ракет прорвалася. Однак, під таким прикриттям для фактично справжньої військової операції, метою було «просочування» бойовиків «Хамасу» крізь кордон із сектором Газа – і влаштування ними в Ізраїлі жорсткого терору. Терористи вбили близько тисячі осіб. Іран, його «проксі», ліванська «Хезболла», відкрито підтримали атаку «Хамасу» на Ізраїль. Іран об'єктивно зацікавлений у новій масштабній

війні на близькому Сході, зокрема тому, що хоче завадити зближенню Ізраїлю з іншим впливовим гравцем регіону, Саудівською Аравією. Певні результати такого зближення, яке просували США були. В Ізраїлі сподівалися на те, що незабаром можна буде підписати із саудами повноцінний мирний договір, що посилює б як безпеку Ізраїлю, так і позиції США в регіоні. Американці хочуть поліпшити відносини із Саудівською Аравією... А Тегеран, який є злісним ворогом Вашингтона і Єрусалима, прагне цього не допустити. Зараз можна констатувати, що масштабна війна на Близькому Сході «вигідна» Росії не менше, ніж її союзнику Ірану, щоб переключити світову увагу від війни в Україні.

Після ліквідації усіх терористів, які зайшли із сектору Газа до Ізраїлю (станом на 10 жовтня було відомо про близько 1500 вбитих бойовиків) Єрусалим планував розпочати військову операцію безпосередньо у Газі. Повітряних ударів, навіть масованих і потужних, не вистачить (великих баз у «Хамасу немає, а всі підземні бункери й тунелі зруйнувати важко) терористів звідти треба «викурювати» - стверджує Аскольд Єрьомін. В Ізраїлі заявили, що мають намір вирішити проблеми Гази щонайменше на 50 років, тож без масштабної сухопутної операції у контрольованому «Хамасом» секторі, схоже, не обійтись. Недавня зустріч керівників Ірану із представниками «Хамасу» й «Хезболли», близькі контакти хамасівців із кремлем – представників влади сектору Газа (а «Хамас» там керує уже понад 15 років, регулярно перемагаючи на виборах) з помпою приймали в Москві. Офіційний Київ відразу й одночасно став у цій війні на бік Ізраїлю. Москва офіційно цього не зробила, а звинуватила в ескалації конфлікту в близькосхідному регіоні Захід. [7, с. 2].

В інтерв'ю саудівському телеканалу AL Arabiya один із лідерів «Хамасу» Халід Машал заявив, що напад 7 жовтня на Ізраїль був

частиною законного опору, на який погоджується палестинський народ. Жодна нація не звільняється без жертв... Саудівська журналістка Раша Набіль запитала, чи «вбивство мирних жителів є частинною ідеологією «Хамасу». Після 7 жовтня «хамасівців» у світі порівнюють з терористами «ісламської держави»... Машал відповів, що «Хамас», бригади «Аль Кассам» і наші військові організації зосереджені на ізраїльському війську й солдатах. На всіх війнах є жертви серед цивільного населення, але ми не несемо за них відповідальності». Відтак, під час нападу 7 жовтня «хамасівці» жорстоко вбивали сотні мирних ізраїльтян, зокрема жінок і дітей.. «Зараз у наших руках десятки ізраїльських військових і чиновників. Використаємо їх, щоб очистити ізраїльські в'язниці» - повідомив Машал, сподіваючись обміняти їх на тисячі своїх терористів. За даними Ізраїлю «Хамас» тільки 7 жовтня захопив 220 заручників [8, с. 8]. Серед потенційних вимог терористів фігурує припинення ізраїльських бомбардувань у секторі Газа. Якщо ж Єрусалим відмовиться виконати ці вимоги, терористи обіцяють вбивати захоплених ними заручників, причому робити це перед відеокамерами. [7, с. 2].

Після 7 жовтня співробітники операційного центру «Нілі», створеного розвідкою «Мосад» і контррозвідкою «Шин Бет», мають вистежити і убити бойовиків хамасівського підрозділу «Нукбха», що, за даними «Нілі», причетний до кривавої атаки палестинських терористів «Хамасу» на Ізраїль. За повідомленням видання Times of Israel, армія оборони Ізраїлю завдає повітряних ударів по цілях у секторі Газа та знищила вже понад 10 членів «Нукбха», але двох найважливіших бойовиків у списку «Нілі», Мухаммада Деїфа й Джахарджа Сінвара, ліквідувати не вдалося. На початку 20-их чисел жовтня ізраїльська авіація атакувала два розташовані в Лівані

осередки терористів «Хезболли», які після нападу «Хамасу» регулярно запускають по території Ізраїлю ракети, а також обстрілюють її з гранатометів. Внаслідок обміну вогневыми ударами між ізраїльською армією і «Хезбуллою» в Ізраїлі загинули щонайменше п'ятеро військових ЦАХАЛ і один мирний житель у Лівані, 11 бойовиків «Хезболли». Протягом останніх тижнів Ізраїль евакуював жителів 42 поселень розташованих у радіусі двох кілометрів від кордону з Ліваном, де отаборилася «Хезболла» [8, с. 8].

Внаслідок масових вуличних заворушень, основна хвиля яких тривала кілька тижнів у багатьох містах Франції (зокрема в Парижі і Марселі) після того, як від пострілу поліціанта загинув 17-річний Наель, батьки якого – вихідці з Марокко й Алжиру, хулігани розтрощили й пограбували понад 200 крамниць, близько 300 банківських відділень, спалили 5892 автомобілі, пошкодили (підпалили або зруйнували) 1105 будівель, зокрема понад 150 міських ратуш і чимало культурних осередків. Причина – неповнолітній водій не зупинив авто на вимогу правоохоронця... Поліціантові, який застрелив Наеля, прокуратура висунула звинувачення у вбивстві. Насильницькі протести спричинили до затримань 3486 осіб (близько тисячі неповнолітніх). Середній вік учасників масових заворушень у Франції – 17 років. 808 правоохоронців поранено, хулігани напали на 269 відділень поліції. Збитки від масових заворушень оцінено у понад мільярд євро.

На зустрічі з мерами французьких міст президент Еммануель Макрон запропонував заблокувати соціальні мережі. Міністр цифрової трансформації Жан-Ноель Барро під час виступу в сенаті повідомив, що під час заворушень мережеві платформи видалили кілька тисяч агресивних дописів і кількості акаунтів. За його словами, уряд попередив соціальні мережі про зобов'язання видаляти контент, який

заохочує до насильства, і запропонував сенаторам створити робочу групу з контролю соцмереж. А парламентська опозиція звинуватила президента у намаганні запровадити у вільній і демократичній Франції цензуру. [9, с. 9]. Очевидно, що для запобігання таких масових заворушень блокування соціальних мереж найдієвіший і ефективний захід. В естері телеканалу France5 президент Франції Еммануель Макрон заявив: «Ніколи не побачите, як я беру участь у полюванні на людей. Ненавиджу такі речі» [10, с. 9].

За повідомленням головного статуправління Італії, Istat, близько 1,7 млн., тобто майже 20% молодих італійців віком від 15 до 29 років ніде не вчаться і не працюють і не відвідують жодних професійних курсів. В південних регіонах Італії 28,9% незайнятої молоді, а серед іноземців – 28,8%. З підвищенням рівня освіти кількість нічим не зайнятих зменшується. Якщо серед молоді з середньою освітою таких 20%, то серед випускників вищих навчальних закладів – 14%. Рівень офіційного безробіття серед молоді в Італії – 18%, що на 7% більше, ніж у середньому в Європі.

559 тис. молодих італійців, які ніде не вчаться, не працюють і не проходять професійної підготовки, офіційно зареєстровані як безробітні, і половина з них перебувають у цьому статусі не менше року. 628 тис. молодих незайнятих італійців роботи не шукають. 3,3% молодих італійців кажуть, що взагалі не цікавляться роботою або ж не потребують її, 46,7% італійців віком 25-29 років певний досвід роботи мають [11, с. 9].

Ексофіцер-розвідник Девід Граш, який служив у спецпідрозділі Пентагону (AARO), що займається НЛО (неідентифікованими летючими об'єктами), засвідчив під присягою в Конгресі, що США володіють позаземними технологіями ще з 30-х років минулого століття, а також практично неушкодженими летальними апаратами

інопланетян та їхніми тілами, але влада це приховує. За його свідченнями, у США постійно діє програма «зворотної інженерії» згідно якої вчені намагаються відтворити інопланетні технології, що перевищують земні. За час роботи в AARO Девід Граш особисто бачив такі докази й опитував відповідних свідків. Також відомо про «багатьох його колег, яких було фізично поранено» внаслідок контактів із чимось на кшталт НЛО... Експерт відмовився розповісти подробиці на відкритих слуханнях і заявив, що скаже більше на закритому засіданні.

На слуханнях в Конгресі колишній військовий льотчик Раян Грейвс розповів, що 2014 року поблизу військової бази США у Вірджинія-Біч два винищувачі F/A-18 пролетіли за кількадесят метрів від «чорного або темно-сірого куба всередині прозорої сфери», і схожі об'єкти різні пілоти бачили протягом останніх восьми років. На його думку, рух цих об'єктів суперечив законам фізики. Зокрема, попри ураганний вітер, вони залишалися в повітрі нерухомими, а потім миттєво розганялися до надзвукової швидкості... Грейвс також засвідчив, що 2003 року субпідрядниками авіабудівної компанії Boeing на базі ВПС США «Вандерберг» у Каліфорнії побачили «червоний квадрат», кожен бік якого був завдовжки 100 метрів, який наближався до бази з боку океану, зависаючи над ракетними пусковими установками протягом 45 секунд, а потім полетів геть... того ж дня усе це повторилося. Колишній військовий пілот Девід Фрейвор розповів, що 2004 року він, пілотуючи винищувач F/A-18, побачив у небі білий об'єкт у формі цукерки Тік-Так (із відстані близько 800 метрів). Відео цієї події, зняте з інших літаків і кораблів, раніше поширював Пентагон. Об'єкт дуже швидко піднявся з низької висоти, подолавши 60 миль, і зник з поля зору. Він заважав радарам, і водночас жодного сліду за собою не залишив. Експілот переконаний, що «технологія, з

якою ми тоді мали справу, була набагато досконалішою, ніж будь-яка відома». Об'єкт міг «за лічені секунди полетіти у космос і так само швидко повернутися», проте ту загадкову історію ніколи серйозно не розслідували» - повідомив Фрейвор. Конгресмени запитали трьох свідків: чи об'єкти про які повідомлено досліджували військовий потенціал США, чи цікавились вони пусковими установками ракет із ядерними боєголовками? Чи ті об'єкти потенційно можуть становити для людства «екзистенційну» загрозу? На ці запитання усі свідки відповіли ствердно.

Перед слуханнями конгресменка-республіканка, колишня військова льотчиця заявила, що вона сама знає багато подібних історій пілотів, які спостерігали у небі загадкові явища, а «сьогодні почуємо людей, які мали особистий досвід, а не бюрократів із Пентагону, яких відправили блокувати розслідування». Конгресмен-демократ Дастін Московіц закликав військових керівників і представників розвідки надати американському народу більше інформації про УАР. Він вважає, що Пентагон знає про НЛО набагато більше, ніж заявляє про це публічно... і процитував заяву лідера демократів у Сетані Чака Шулера: «Американці мають право дізнатися про технології невідомого походження, позаземний розум і незрозумілі явища у небі» [12, с.9].

6 грудня 2023 року Путін здійснив візит до ОАЕ. В столиці ОАЕ – Абу-Дабі відбулись переговори Путіна з лідером країни Мохаммедом Аль-Нахайяном – спочатку в складі делегації, а потім віч-на-віч. 7 грудня 2023 року Путін здійснив візит в Саудівську Аравію, де зустрівся із сподкоємним принцем Мохаммедом Аль Саудом. ОАЕ та Саудівська Аравія не визнають юрисдикцію Міжнародного кримінального суду згідно з рішенням якого від 3 березня 2023 року Путіна розшукують за звинуваченнями у незаконній депортації

українських дітей з окупованих територій. У жовтні 2023-го Путін побував у Киргизстані та Китаї, в листопаді – у Казахстані.

В листопаді 2023 р. генсек НАТО Єнс Столтенберг оголосив основну ціль для представників Ради Міністрів ЄС з питань оборони перед їхньою зустріччю: «Україна має зберегтись як суверенна незалежна держава в Європі і в наших в інтересах – підтримати Україну» [13, с. 1].

За підсумками контактної групи з питань оборони України «Рамштайн-17» міністр оборони США Ллойд Остін закликав підтримати сили протиповітряної оборони України і як результат – сформовано нову коаліцію наземних засобів протиповітряної оборони, до якої долучилися 20 країн (Ground-Based Air Defence), лідери – Німеччина, Франція, Нідерланди, лідер ІТ-коаліції Естонія надає фінансування на суму пів мільйона доларів на діяльність ІТ-коаліції на додаток до зобов'язань Люксембургу обсягом 10 млн. євро, Британія та Норвегія в межах Морської коаліції шукатимуть способи посилити безпеку в Чорному морі [14, с. 1]

8 листопада 2023 року Європейська комісія ухвалила пакет розширення на 2003 рік, що містить детальну оцінку стану справ та прогресу, яких досягли Албанія, Боснія та Герцеговина, Косово, Чорногорія, Північна Македонія, Сербія, Туреччина, а також уперше Україна, Республіка Молдова та Грузія на шляху до вступу в Євросоюз [15, с. 2]. В серпні 2023-го президент Франції Еммануель Макрон під час щорічної наради французьких послів в Парижі зазначив, що ЄС необхідно реформувати задля того, щоб він міг прийняти до своїх лав Україну, Молдову та країни Західних Балкан. «Можу засвідчити, що Європі важко вирішувати питання щодо чутливих тем між 27 членами. Із 32 або 35 членами це не буде легше», - визнав він, і пообіцяв, що він детально викладе свої думки

щодо розширення та реформ ЄС у найближчі місяці та перед виборами в ЄС, які пройдуть в травні 2024 року [16, с. 2].

За підсумками опрацювання звіту Європейської комісії щодо України, кожне міністерство має підготувати план реалізації рекомендацій реформ у своїй галузі. Україна завершила процес селф-скринінгу, який тривав понад пів року, більш як 28 тисяч актів права (aquis) ЄС. До цього процесу було залучено понад 80 органів державної влади. Для імплементації в українське законодавство визначено близько 3000 таких актів. Керівниця Служби з питань України Генерального директорату з питань сусідства та переговорів щодо розширення Єврокомісії (DGNEAR) Анна Ярош-Фріїс підтвердила, що в ЄС готові розпочати офіційний скринінг українського законодавства якнайшвидше [17, с. 1].

Від 6 листопада 2023-го на польсько-українському кордоні організований страйк польських перевізників, які попередньо оголосили і зареєстрували акцію протесту, щоб заблокувати виїзд із Польщі для українських перевізників у трьох прикордонних переходах: Корчова-Краківець, Гребенне-Рава-Руська, Дорогуськ-Ягодин, а за станом на 6 грудня заблоковано вже 4 переходи. Польські перевізники вимагають повернути для українських перевізників необхідність одержувати дозволи на комерційні перевезення; посилити для іноземців правила перевезення за Європейською конвенцією транспорту, зробити неможливою реєстрацію компанії у Польщі, якщо фінанси компанії – не на території ЄС; окрему чергу в е-черзі для авто на номерах ЄС; окрему чергу на всіх кордонах для порожніх фур; отримати доступ до української системи «Шлях». За повідомленням «Радіо Люблін», польські перевізники завідома заявили, що на шляху виїзду з Польщі в Україну безперешкодно пропускатимуть транспортні засоби з гуманітарною допомогою,

пальним, продуктами, що швидко псуються, військові та екстрені автомобілі. Щодо інших вантажівок, то пропускатимуть тільки одну машину на годину [18, с. 3]. Станом на 6 грудня блокада триває, у чергах стоять сотні українських вантажівок (пропускають одну вантажівку на годину. Черги розтягнулись на десятки кілометрів. А Єврокомісія не планує вносити зміни до чинної угоди про лібералізацію вантажних перевезень, а навпаки, висловлює готовність підтримувати транспортний безвіз для України [19, с. 3]. Єврокомісія і Україна все ж повинні були без зволікань внести зміни до чинної Угоди з метою зменшення потоку перевезень та більш прискіпливої перевірки перевізників і багажів, проте Єврокомісія не внесла змін до чинної угоди. До протесту перевізників долучились польські фермери.

Очевидно, що вдосконалення законодавства України, нормативно-правових актів будь-якої країни, як і Євросоюзу, міжнародних організацій повинно здійснюватись не завдяки їхнього нагромадження, а завдяки якомога більш стислого викладу, зменшення їх кількості, з акцентом на ієрархію нормативно-правової бази на всіх рівнях світового господарства та її стабільності. Законодавча база повинна вибудовуватись на законах основних фундаментальних наук – економіки, фізики, хімії, біології, зоології, анатомії з метою зменшення негативних побічних ефектів.

Під час зустрічі першого заступника міністра фінансів України Дениса Улютіна і заступника керівника Мінфіну Романа Єрмоленка із представниками профспілок та роботодавців щодо обговорення основних показників та аспектів проекту держбюджету на 2024 рік за участі представників Мінекополітики та Мінсоцполітики заступник міністра фінансів Роман Єрмоленко повідомив про затвердження з 2024 року нової грошової системи посадових окладів в органах

державної влади, введення грейдової системи посадових окладів, де розмір мінімального грейду буде встановлено на рівні мінімальної заробітної плати, про створення умов для повернення українців з-за кордону, належне забезпечення оплати праці освітян та працівників системи охорони здоров'я. За підсумками зустрічі Денис Улюкін запропонував профспілкам і роботодавцям долучитись у наступному році до процесу формування трирічної бюджетної декларації і запевнив у відкритості до діалогу щодо основних показників бюджету-2024, повідомляє Міністерство фінансів [20, с. 2].

Слід не забувати, що в Україні розвиток соціально-економічних і трудових відносин окреслює і повинна охоплювати Національна тристороння соціально-економічна рада, яка є/повинна бути консультативно-дорадчим органом при Президентові України. Вона складається/повинна складатись із представників КМУ, всеукраїнських професійних спілок та об'єднань, всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців. Відповідно до покладених на неї обов'язків рада вносить/вносила пропозиції щодо проєктів генеральної і галузевих угод, організації та проведення консультацій при їх укладенні, зобов'язана аналізувати виконання генеральної угоди, що є основою для розроблення та укладання галузевих (міжгалузевих) і територіальних угод, колективних договорів. Корисними були/є зобов'язання тристоронньої Національної соціально-економічної ради погоджені і затверджені Генеральною угодою про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2010-2012 р.р від 9.11.2010 р., завдання проєкту Генеральної угоди на 2013-2015 рр., зобов'язання Генеральної угоди на 2016-2017 роки. Ці зобов'язання є цінні, хоча не всі із них на жаль виконано.

Макроекономічний прогноз ухваленого Верховною Радою України

Держбюджету на 2024 рік щодо зростання ВВП України на 4,6% за умови інфляції близько 10%, середньорічного курсу долара 40 грн. 70 копійок, зростання середньої зарплати до 21 тисячі 800 гривень нереальний. Пролонгація дефіциту держбюджету упродовж 22-х років (від 2003 р.) і дефіциту платіжного балансу, який є наслідком дефіциту держбюджету, від 2006 року, за умови, що доходи держбюджету заплановано на рівні 1 трильйон 780 млрд. грн., 1 трильйон 570 млрд. грн. за прогнозом сплатять громадяни і бізнес у вигляді податків, ресурс на безпеку та оборону становитиме 1 трильйон 693 мільярди, видатки бюджету становитимуть близько 3 трильйонів 350 мільярдів гривень, тобто дефіцит – 1 трильйон 570 мільярдів, що дорівнює запланованим доходам бюджету від податкових платежів є загрозою для подальшого розвитку подій в соціально-економічній та екологічній сферах на території України. Уряд України очікує на отримання 5,4 млрд. дол. США від МВФ, 18 мільярдів євро фінансової допомоги від ЄС, більш як 10 мільярдів доларів від США, додаткову бюджетну підтримку від Японії Великої Британії, Норвегії, Бельгії, Швеції, Португалії та інших наших союзників [21, с. 2].

За перше півріччя 2023 року в Україні народжуваність знизилась на 28% (порівняно з аналогічним періодом до повномасштабної війни з РФ). За повідомленням The Wall Street Journal, рівень народжуваності серед українок був одним із найнижчих у Європі ще до повномасштабного вторгнення РФ. Причини спаду народжуваності – мільйони жінок із дітьми змушені були залишити країну, а чоловікам віком від 18 до 60 років заборонили виїзд – стверджує експерт. Багато пар були розділені, а інші відкладають народження дітей. Рівень народжуваності в Україні знизився на 12% ще після окупації Криму 2014 року, а після повномасштабної війни він знизився до 1,2 дитини

на жінку фертильного віку. [22, с. 3].

За словами Сергія Шалапая, жителя Ірландії, за фахом ветеринарного лікаря, представника української діаспори, який тісно співпрацює з Асоціацією українців в Ірландії «збирати гуманітарну допомогу для України стає щораз складніше. Весь світ переключив увагу на Ізраїль, усі новини по ТБ – лише про Ізраїль. Україна відійшла на другий план. Багатьох іноземців лякає і проєкт закону про гуманітарну допомогу, який розробили у Верховній Раді. Якщо відповідний закон у теперішній редакції таки ухвалять, допомога світу Україні ще більше вкоротиться»... За сприянням Сергія Шалапая Асоціація українців в Ірландії вже передала в Україну 42 «швидкі» та іншу гуманітарну допомогу. [23, с. 4].

За повідомленням прес-служби СБУ у Львівській області, в Україні діє державна програма Міністерства соціальної політики. Згідно з цією програмою, підприємці, які мають можливість централізовано забезпечити проживання і харчування переселенців, можуть підготувати документи та подати їх до Мінсоцполітики. Тоді підприємець отримає кошти з держбюджету. Речниця СБУ у Львівській області Роксолана Яворська повідомила, що один із суб'єктів господарювання на Львівщині отримав від держави 9 млн. грн., це лише по одному епізоду, триває розслідування по інших епізодах. Повного обсягу переселенцям не надав, в документи вписував людей, які виїхали за кордон і жодних послуг не потребували, а кошти він списував. Таким чином зловмисник, 75-річний фігурант справи, якому обрали запобіжний захід – домашній арешт – привласнив майже мільйон гривень. Зловмиснику на підставі зібраних доказів повідомлено про підозру за ч. 5 ст. 191 Кримінального кодексу України (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем).

Досудове розслідування триває. Перевіряються і інші учасники шахрайської схеми [24, с. 3].

Україна, як і інші країни – члени ООН, від 2015 року із затвердженням ГА ООН Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2023 року, приєдналися до глобального процесу досягнення цілей сталого розвитку, і відтоді було започатковано інклюзивний процес їх досягнення в Україні. 17 цілей взаємодоповнюють одна одну: дії в одній сфері впливають на результати в інших сферах, тому в розвитку мають бути збалансовані соціальна, економічна та екологічна стійкість [25, с. 1].

Дослідження аналітика Олега Громова показали, що в Україні астрономічно збільшується кількість фізичних та юридичних осіб, які стають боржниками не лише перед своїми кредиторами, але й великими податковими боржниками, що ще більше псує картину стану підприємств. За даними аудиту Розрахункової палати, серед юридичних осіб кількість податкових боржників збільшилася на 73% (із 102 до 176 тисяч), серед фізичних осіб – у 4,5 раза (із 733 тисячі до понад 3 мільйонів). Сума податкового збору зросла на 40% для юридичних та 46% фізичних осіб. Деяких перевірок не змогли провести через відсутність платників за податковою адресою. В Харківській області не перевірили 1597 суб'єктів господарювання. Запити ГУ ДПС у Харківській області в Національну поліцію та Бюро економічної безпеки повернуті без виконання. Це також велика проблема й для кредиторів фірм, чимало з яких не знають фізичного місця перебування своїх боржників. Станом на 1 квітня 2023 року на обліку, за інформацією ДПС, перебуває понад 7 мільйонів об'єктів оподаткування, що майже уп'ятеро більше, ніж було 2020-го року. Вибіркова перевірка показала, що в системі немає актуальної інформації про об'єкти господарювання за новими адресами. Майже

18% облікових справ платників податків у Дніпропетровській області містять застарілі або помилкові відомості про основний вид діяльності [26, с. 4].

96,9 млрд грн кредитів підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу в Україні видано з початку використання інструменту державних гарантій на портфельній основі (грудень 2020 року) [27, с. 1]. Із початку чинності Державної програми «Доступні кредити 5-7-9% суб'єкти підприємництва отримали від уповноважених банків 78303 кредити на загальну суму 263,1 млрд. грн., з яких 53013 – від банків державного сектору економіки на загальну суму 114,6 млрд. грн. За час воєнного стану в межах цієї програми укладено 43481 кредитний договір на загальну суму 173,5 млрд. грн. (зокрема банками держсектору – 32537 кредитів на суму 88 млрд. грн), з яких 12,01 млрд. грн. – на інвестиційні цілі; 8,93 млрд. грн – як антикризові кредити; 3,73 млрд. грн. – як рефінансування попередньо отриманих кредитів; 36,29 млрд. грн. – кредити для сільськогосподарських товаровиробників; 58,28 млрд. грн. – на антивоєнні цілі. Програму реалізує Фонд розвитку підприємництва, єдиний учасник якого – уряд України в особі Міністерства фінансів, що координує всі аспекти діяльності фонду, повідомляє Мінфін. [28, с. 1]. За повідомленням в «Урядовому кур'єрі» в листопаді 2022 року 8,926 млрд. грн. становить вартість майна, яке 2022-го Державне бюро розслідувань передало в управління АРМА [29, с. 1]. 3,3 млрд. грн надійшло до бюджетів різних рівнів від малої приватизації державного та комунального майна в електронній системі «Prozorro. Продажі» [30, с. 1].

У сфері зовнішньо-економічної діяльності упродовж 2021 року і в січні-лютому 2022 року перевищення припливу доходів в Україну із-за кордону забезпечувалось в основному валовими грошовими переказами і чистими послугами, а з березня 2022 року по липень

2023 року – валовими грошовими переказами в Україну та офіційними грантами. Згідно роз'яснень Департаменту монетарної політики та економічного аналізу НБУ, дефіцит поточного рахунку в серпні 2023 року розширився, оскільки отримання чергового гранту від США було зміщено на вересень, а приплив доходів в Україну забезпечувався лише валовими грошовими переказами. Внаслідок грошових потоків по відсоткових платежах, дивідендах та реінвестованих доходах, торгівлі товарами в підсумку сформувано виключно перевищення відпливу валюти із України в 2021 році і в січні-лютому 2022 року. Упродовж березня-вересня 2022 року негативне сальдо рахунку поточних операцій сформувалось в основному внаслідок відпливу валюти по відсоткових платежах і торгівлі товарами та послугами, а від жовтня 2022 року по серпень 2023-го - за рахунок відпливу від торгівлі товарами й послугами, відсоткових платежах, дивідендах та реінвестованих доходах [31, с. 26].

В грудні 2023 року після участі в інавгурації новообраного глави Аргентини президент України Володимир Зеленський прибув до США на запрошення Держдепу. Це третій цьогорічний візит українського лідера до Вашингтона. Під час зустрічі з міністром оборони США Ллойдом Остіном і головою Об'єднаного комітету начальників штабів, генералом Чарльзом Брауном у Національному університеті оборони США, зустрічі з керівниками американських оборонних компаній, виступу перед сенаторами, в розмові із спікером Палати представників Майком Джексоном і у спілкуванні з президентом США Джо Байденом, Володимир Зеленський наголосив, що відсутність донорських коштів (61,4 млрд. дол. США) може негативно позначитись на здатності України опиратися російській агресії та загальному перебігу подій на фронті, а відтак – на глобальній безпеці. Із закликом розблокувати фінансування для України від понад сотні

парламентаріїв із 17 країн ЄС був надісланий спільний лист-звернення. Однак фінансову підтримку заблоковано в американському конгресі із-за внутрішньополітичної боротьби між республіканцями і демократами [32, с. 3].

В США, під час зустрічі з директором-розпорядником Міжнародного валютного фонду Крісталіною Георгієвою, главою України відзначено важливість реалізації фондом програми довгострокового фінансування для України на суму 15,6 млрд. дол. США і висловлено подяку за рішення ради директорів МВФ щодо надання нашій державі траншу обсягом 900 млн. дол. США. Крісталіна Георгієва візначила: «Україна має чудові показники. Ми прогнозуємо зростання ВВП України цього року до 4,5%, оскільки у третьому кварталі 2023-го року ВВП зріс на 9,3% порівняно із третім кварталом 2022-го, що просто неймовірно. Інфляція в листопаді різко впала до 5,1%. Це мрія багатьох країн, які не перебувають у стані війни». Головне виконання Україною визначених МВФ структурних маяків [33, с. 2].

В грудні 2023-го 1,5 млрд. євро чергового траншу надав Євросоюз для підтримки економічної стабільності України. Загальна підтримка ЄС досягла 85 млрд. євро [34, с. 1]. 952,4 млн. дол. США надійшло до держбюджету України в межах проєктів Світового банку як пільговий кредит на відновлення та соціальний захист [35, с. 1]. Японія надала Україні 4,2 млрд. дол. Фінансової допомоги. Уряд Японії докладає зусиль, щоб зменшити можливості Росії фінансувати війну проти України. Японія вже заморозила певні активи російських фізичних і юридичних осіб, а також заборонила експорт товарів російським військовим компаніям та експорт стратегічних послуг [36, с. 1].

Загальний обсяг спрямованого Україні фінансування від одного із

найбільших інституційних інвесторів в Україні Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) станом на грудень 2023 року становить 19,03 млрд. євро в межах 559 проєктів. На стадії реалізації перебувають 12 спільних з ЄБРР проєктів загальним обсягом позик 2,56 млрд. євро. станом на грудень 2023 року використані кошти за цими проєктами – 1,61 млрд. євро. В кінці грудня представники Мінфіну України і ЄБРР уперше за два роки провели перегляд портфеля проєктів. Українська сторона зазначила, що за підсумками перегляду портфеля проєктів ЄБРР в Україні має бути чіткий план дій для ефективного використання фінансування [37, с. 2]

Під час зустрічі міністрів фінансів та керівників центральних банків країн G7, керівництва Європейського Союзу, МВФ і Світового банку Міністр фінансів України Сергій Марченко наголосив на важливості мобілізації ресурсів на бюджетні потреби України у 2024 році. Експерти МВФ верифікували потребу в зовнішньому фінансуванні на 2024 рік 37,3 млрд. дол. США [38, с. 1]. Сергій Марченко підписав зміни до Меморандуму про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за офіційним боргом із групою офіційних кредиторів України із країн G7 та Паризького клубу. Чинність меморандуму від 14.09.2022 буде продовжена до кінця березня 2027-го, що відповідає завершенню програми Механізму розширеного фінансування (EFF) МВФ. Це добровільне призупинення виплати боргу – частина пакета міжнародної підтримки на суму 122 млрд. дол. США, яку надали партнери України. Під час зустрічі міністрів фінансів міністр фінансів України Сергій Марченко наголосив на важливості збереження фінансових ресурсів, зокрема через надання зовнішніми приватними кредиторами України найсприятливішого боргового режиму до закінчення терміну призупинення обслуговування боргу, який вони надали в серпні 2022-го. Підписантами меморандуму

виступили представники урядів Канади, Франції, Німеччини, Японії, Великої Британії і США [39, с. 1].

За словами очільника уряду України Дениса Шмигала в грудні 2023-го, руйнування, яких завдала Росія, оцінюють на даний час у 411 млрд. дол. США. Для відновлення необхідно реалізувати великі бізнес-плани, проекти державно-приватного партнерства. Понад 60 млрд. грн. держава вже спрямувала на швидку відбудову. За руйнування повинна заплатити Росія. Економіку майбутнього формуватимуть такі галузі: військово-промисловий комплекс, будівництво, інфраструктура, аграрний сектор, енергетика, ІТ, машинобудування. Віцепрем'єр-міністр економіки Юлія Свириденко повідомила що ринок праці в Україні має структурні проблеми і майже 5 млн. українців залишаються за кордоном. Двома нагальними кроками для відбудови України є підтримка місцевого бізнесу і страхування ризиків [40, с. 2].

Висновки. Віце-прем'єр-міністр з інновацій, розвитку, освіти, науки та технологій цифрової інформації України Михайло Федоров вважає, що дорожня карта з регулювання штучного інтелекту (ШІ) України допоможе українським компаніям підготуватися до закону аналога AI ACT Європейського Союзу, а громадянам – навчитися захищати себе від ризиків ШІ. Завдяки розробленому підходу до регулювання штучного інтелекту український бізнес стане більш конкурентоспроможним і отримає доступ до іноземних ринків, а держава зможе інтегруватися в ЄС. Міністерство цифрової трансформації повідомляє, що в основі впровадження регулювання штучного інтелекту лежить bottom-up – підхід, який передбачає рух від меншого до більшого: спочатку буде надано бізнесу інструменти для підготовки до майбутніх вимог, а після цього буде ухвалено закон. І далі – підхід враховує інтереси всіх ключових зацікавлених осіб і дає

змогу знайти баланс між інтересами бізнесу та захистом прав громадян – повідомляє Міністерство цифрової трансформації [41, с. 1]. Чи в інтересах українського бізнесу і українських громадян розробка такої дорожньої карти із регулювання «штучного інтелекту», якщо його немає в природі. І невідомо навіщо бізнесу надавати «інструменти», а згодом «ухвалювати закон»?

Доходи загального фонду державного бюджету України 2023-го року становили 1.66 трлн. грн., дефіцит – 1.37 трлн. грн., видатки – 3.03 трлн. грн., митні та податкові надходження – 1.06 трлн. грн., фінансування (фактичні державні запозичення) – 1,68 трлн. грн. (73,7% запланованих на 2023 рік), у т.ч. із зовнішніх джерел надійшло 1,13 трлн. грн. для підтримки державних видатків. Платежі з погашення держборгу за 2023 рік становлять 436,5 млрд. грн. (95,8% плану), платежі з обслуговування – 247,7 млрд. грн. (93,3% плану). Залучені кошти від розміщень ОВДП за 2023 рік дали змогу повністю покрити потребу в коштах, необхідних для здійснення платежів із погашення ОВДП [42, с. 1, 2.].

Для зміцнення українського бізнесу необхідно забезпечити сприятливий інвестиційний клімат для резидентів України, які працюватимуть передусім на користь населення своєї країни і отримуватимуть прибутки достатні для того щоб розвивати свій бізнес та сплачувати податки до держбюджету згідно чинного відрегульованого і стабільного податкового і митного законодавства, яке повинно і може бути розроблене власними фахівцями, а також антимонопольного законодавства для захисту вітчизняного виробника і споживача від іноземних монополістів та багатонаціональних корпорацій.

Президент Групи Світового банку Аджай Банга зауважив: «В результаті посилення вимог щодо умов кредитування на світовому

ринку кожна четверта країна EMDE фактично втратила доступ до міжнародних ринків облігацій. Зниження доступності кредитів особливо гостро відчувається в країнах EMDE, для яких притаманні такі фактори споконвічної вразливості, як низька кредитоспроможність. Більшість країн EMDE поки-що не дуже сильно постраждали від недавньої банківської кризи в розвинутих економіках, але вони зараз плывуть в небезпечних водах. Індерміт Гілл, головний економіст і старший віце-президент Групи Світового банку з питань економіки розвитку в червні 2023 року зробив висновок, що «у зв'язку з підвищенням процентних ставок в країнах з ринком що формується і економікою яка розвивається (EMDE) зростає борговий тягар. Із-за бюджетних труднощів багато країн з низьким рівнем доходу вже виявились в критичній борговій ситуації. При цьому потреби в фінансуванні, необхідному для досягнення цілей стійкого розвитку, набагато перевищують навіть найоптимістичніші прогнозні показники обсягу приватних інвестицій» [43]. Вимушений міграційний рух населення планети, недобросовісна конкуренція не сприяє тій динаміці розвитку, яка необхідна для викорінювання бідності, протидії змінам клімату і поновлення людського капіталу.

Література

1. Власенко В. G20 не назвала РФ винною у війні. *Урядовий кур'єр* (12.09.2023), № 183, с. 2
2. ЄС засуджує псевдовибори окупантів. *Урядовий кур'єр* (12.09.2023), №183, с. 1
3. Мамрига І. Зеленський заявив, що світ – на порозі ядерної війни. *Україна. Тижневий журнал по-українськи* (28.09.2023), № 34-37, с. 9
4. Волошина Л. Крим в обмін на вічний мир. *Україна. Тижневий журнал по-українськи* (28.09.2023), № 34-37, с. 22

5. Снайдер Т. «Вони вирішили, що причина їхніх проблем – те, що вони вбили замало українців» *Урядовий кур'єр* (12.09.2023), №183, с. 3
6. Коваленко О. Коментар. Мульти-культурна ксенофобія Росії: безглузда і нещадна [Фейсбук] *Високий Замок. Тижневик* (2-8.10.2023) № 44, с. 2
7. Єр'омін А. Акценти. Коментатор. «Фірмовий почерк «Хамасу» інший... Атаку на Ізраїль планували деінде. *Високий замок. Тижневик* (12-18.10.2023), №41, с. 2
8. Єр'омін А. «Посилимо атаки, щоб зменшити загрози». Ізраїль готує наземну операцію у секторі Газа, де переховуються терористи «Хамасу». Легко точно не буде... *Високий Замок. Тижневик* (26.10-1.11.2023), № 43, с. 8
9. Єр'омін А. Францію знову підпалили. *Високий Замок. Тижневик* (13-19.07.2023), №28, с. 9
10. Єрмак Г. Макрон: «Захоплююся Депардье. А полювання на людей ненавиджу» *Високий Замок. Тижневик* (28.12.2023-3.01.2023), №52, с. 9
11. Єрмак Г. Робота не вовк, до лісу не втече? *Високий Замок. Тижневик* (13-19.2023), № 28, с. 9
12. Єр'омін А. Інопланетні технології уже «працюють» на Землі? *Високий Замок. Тижневик* (3-9.07.2023), №31, с.9
13. Цитата дня. *Урядовий кур'єр* (15.11.2023), № 229, с. 1
14. «Рамштайн-17»: сформовано нову коаліцію засобів ППО. *Урядовий кур'єр* (24.11.2023), №236, с. 1
15. Історія зробила правильний крок. [Сайт Європейської комісії, Офіс Президента, фейсбук Прем'єр-міністра] *Урядовий кур'єр* (9.11.2023), № 225, с. 2
16. Власенко В. ЄС має бути готовим прийняти нові країни-члени до

- 2030 року. Євроінтеграція. *Урядовий кур'єр* (30.08.2023), №174, с. 2
17. Служба віце-прем'єр-міністра. Євроінтеграційні зміни потрібно просувати якнайшвидше. *Урядовий кур'єр* (16.11.2023), № 230, с. 1
18. Ліщенко Ю. Блокування кордонів – «болючий удар в спину Україні». *Високий Замок. Тижневик* (9-15.11.2023), № 45, с. 3.
19. Ліщенко Ю. Єврокомісія: транспортному безвізу для України бути! *Високий замок. Тижневик* (7-13.12.2023), №49.
20. Відділ новин «Урядового кур'єра». Держбюджет-2024: доктрина перемоги. *Урядовий кур'єр* (15.09.2023), №186, с. 2
21. Джерело: Бюджет ухвалено. Пріоритети визначено. *Урядовий кур'єр* (11.11.2023), №227, с. 2.
22. Доротич М. Народжуваність знизилась до рекордних показників. *Високий Замок. Тижневик* (5-11.10.2023), № 40, с. 3.
23. Фаріон І. Тонни ірландської допомоги. Активісти діаспори кажуть, що збирати її стає щораз важче. *Високий Замок. Тижневик* (9-15.11.2023), № 45, с. 4.
24. Бобкова С. Поважний вік не завадив займатися шахрайськими схемами. *Високий Замок. Тижневик* (20.10-1.11.2023), № 43, с. 3.
25. Цілі сталого розвитку і війна вносять свої корективи. *Урядовий кур'єр* (3.11.2023), № 221, с. 1.
26. Громов О. Зміни до процедур банкрутства: нагальність вчасна. Нормотворчість. *Урядовий кур'єр* (15.08.2023), № 163, с. 4.
27. Цифра дня. *Урядовий кур'єр* (22.11.2023), №234, с. 1
28. Доступні кредити: три мільярди за тиждень. *Урядовий кур'єр* (27.12.2023) №259, с. 1
29. Цитата дня. *Урядовий кур'єр* (11.11.2022), №241, с. 1
30. Цифра дня. *Урядовий кур'єр* (26.12.2023), №258, с. 1
31. Національний банк України. *Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд (жовтень 2023 року)*, с. 26 <www.bank.gov.ua.

32. Фаріон І. «Конгрес США немає великої опозиції фінансовій допомозі України. Треба цим скористатися». Високий Замок. Тижневик (14-20.12.2023), № 50, с. 3
33. Міжнародна фінансова підтримка вкрай важлива. Урядовий кур'єр (13.12.2023), № 249, с. 2
34. Цифра дня. Урядовий кур'єр (23.11.2023), № 235, с. 1
35. Цифра дня. Урядовий кур'єр (22.12.2023), №256, с. 1
36. Японія – третій найбільший донор фінансової допомоги. Урядовий кур'єр (28.12.2023), №261, с. 1
37. ЄБРР підтримує дванадцять проєктів. Урядовий кур'єр (22.12.2023), №256, с. 2
38. Потребу в зовнішньому фінансуванні зменшено. Урядовий кур'єр (21.12.2023), № 255, с. 1
39. Кредитори розуміють потреби країни. Урядовий кур'єр (23.12.2023), № 257, с. 1
40. Відділ новин «Урядового кур'єра» «Майбутнє вирішується в Україні». Урядовий кур'єр (12.09.2023), №183, с. 2.
41. Штучному інтелекту потрібне регулювання. Урядовий кур'єр (10.10.2023), № 203, с. 1.
42. Джерело: Міністерство фінансів України. Виконання державного бюджету України-2023. Урядовий кур'єр (04.01.2023), № 3, с. 1,2.
43. Global Economic Prospects (June 2023). World Bank Group <www.worldbank.org

References:

1. Vlasenko V. G20 ne nazvala rf vynnoyu u viyni Ukrayiny [The G20 did not call the rf guilty of the war]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 183 (12.09.2023), p. 2 [in Ukrainian].
2. ES zasudzhuye psevdovybory okupantiv [The EU condemns the

pseudo-elections of the occupiers]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 183 (12.09.2023), p. 1 [in Ukrainian].

3. Mamryga I. Zelenskyi zayavyv, shcho svit – na porozi yadernoyi viyny [Zelensky said that the world is on the verge of nuclear war]. Tyzhnevyyi zhurnal po-ukrayinski [Weekly magazine in Ukrainian], no. 34-37 (28.09.2023), p. 9 [in Ukrainian].

4. Voloshyna L. Krym v obmin na vichnyi myr [Crimea in exchange for eternal peace]. Tyzhnevyyi zhurnal po-ukrayinski [Weekly magazine in Ukrainian], no. 34-37 (28.09.2023), p. 22 [in Ukrainian].

5. Snyder T. “Vony vyrishyly, shcho prychna yihnih problem – te, shcho vony vbyly zamalo ukrayintsiv” [They decided that the reason for their problems was that they killed too few Ukrainians]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 183 (12.09.2023), p. 3 [in Ukrainian].

6. Kovalenko O. Komentar. Multy-kulturna ksenophobiya Rosiyi: bezgluzda i neshchadna [Facebook] [Comment. Russia's multicultural xenophobia: senseless and merciless] [Facebook]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 44 (2-8.10.2023), p. 2 [in Ukrainian].

7. Yeryomin A. Aktsenty. Komentator. “Firmovyi pocherk “Hamasu” inshyi...Ataku na Israil planuvaly deinde” [Accents. Commentator. " Hamas' signature is different... The attack on Israel was planned elsewhere”]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 41 (12-18.10.2023), p. 2 [in Ukrainian].

8. Yeryomin A. “Posylymo ataky, shchob zmenshyty zagrozy”. Israil hotuye nazemnu operatsiyu u sektori Haza, de perehovuyutsya terorysty “Hamasu”. Lehko tochno ne bude...” [“Strengthening attacks to reduce threats." Israel is preparing a ground operation in the Gaza Strip, where “ Hamas” terrorists are hiding. It will definitely not be easy...”]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 43 (26.10 -1.11.2023), p. 8 [in Ukrainian].

9. Yeryomin A. Frantsiyu zнову pidpalyly [France was set on fire again]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 28 (13-19.07.2023), p. 9 [in Ukrainian].
10. Yermak H. Makron: "Zahoplyuyusya Depardie A polyuvannya na lyudey nenavydzhu" [Macron: "I admire Depardieu. And I hate hunting people]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 52 (28.12.2023-3.01.2023), p. 9 [in Ukrainian].
11. Yermak H. Robota ne vovk, do lisu ne vteche? [Work is not a wolf, will not run away to the forest?]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 28 (13-19.07.2023), p. 9 [in Ukrainian].
12. Yeryomin A. Inoplanetni tehnolohiyi uzhe "pratsyuyut" na Zemli? [Are alien technologies already "working" on Earth?]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 31 (3-9.07.2023), p. 9 [in Ukrainian].
13. Tsyтата dnya [Quote of the day]. Uryadovyyi kurier [Government Courier], no. 229 (15.11.2023) [in Ukrainian].
14. "Ramshtayn-17": sformovano novu koalitsiyu zasobiv PPO ["Ramstein-17": a new coalition of air defense means was formed]. Uryadovyyi kurier [Government Courier], no. 236 (24.11.2023), p. 1 [in Ukrainian].
15. Istoriya zrobyla pravylnyyi krok [Sayt Evropeyskoyi komisiyi, Ofis Prezydenta, facebook Premyer-ministra] [History made the right move] [Website of the European Commission, Office of the President, Facebook of the Prime Minister]. Uryadovyyi kurier [Government Courier], no. 225 (9.11.2023), p. 1 [in Ukrainian].
16. Vlasenko V. ES maye buty hotovym pryynyaty novi krayiny-chleny do 2030 roku PPO. Evrointegratsiya [The EU should be ready to accept new member states by 2030. European integration]. Uryadovyyi kurier [Government Courier], no. 174 (30.08.2023), p. 2 [in Ukrainian].
17. Sluzhba vitse-premyer-ministra. Evrointegratsiyini zminy potribno prosuvaty yaknayshvydshe [Service of the Deputy Prime Minister.

European integration changes should be promoted as soon as possible]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 230 (16.11.2023), p. 1 [in Ukrainian].

18. Lishchenko Y. Blokuvannya kordoniv – “bolyuchy udar v spynu Ukrayiny” [Blocking the borders is a "painful blow to the back of Ukraine."]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 45 (9-15.11.2023), p. 3 [in Ukrainian].

19. Lishchenko Y. Evrokomisiya: transportnomu bezvizu dlya Ukrayiny buty! [European Commission: transport visa-free for Ukraine to be!]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 49 (7-13.12.2023), p. 3 [in Ukrainian].

20. Viddil novyn “Uryadovogo kuriera”. Derzhbyudzheth-2024: doktryna peremogy [News department of "Government Courier". State budget 2024: the doctrine of victory]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 186 (15.09.2023), p. 2 [in Ukrainian].

21. Dzherelo: Byudzheth uhvaleno. Priorytety vyznachenno [Source: The budget has been adopted. Priorities are defined]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 227 (11.11.2023), p. 2 [in Ukrainian].

22. Dorotych M. Narodzhuvanist znyzylas do rekordnyh pokaznykiv [The birth rate fell to record levels]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 40 (5-11.10.2023), p. 3 [in Ukrainian].

23. Farion I. Tonny irlandskkoyi dopomogy. Aktyvisty diaspory kazhut, shcho zbyraty yiyi staye shchoraz vazhche [Tons of Irish aid. Activists of the diaspora say that collecting it is becoming more and more difficult]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly], no. 45 (9-15.11.2023), p. 4 [in Ukrainian].

24. Bobkova S. Povazhnyi vik ne zavadyv zaymatysya shahrayskymy shemamy [A respectable age did not prevent him from engaging in fraudulent schemes]. Vysokyi Zamok. Tyzhnevyyk [High Castle. Weekly],

no. 43 (20.10-1.11.2023), p. 3 [in Ukrainian].

25. Tsili stalogo rozvytku i viyna vnosyt svoyi korektyvy [The goals of sustainable development and war make adjustments]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 221 (3.11.2023), p. 1 [in Ukrainian].

26. Gromov O. Zminy do protsedury bankrutstva: nagalnist vchasna. Normotvorchist [Changes to Bankruptcy Procedures: Timely Urgency. Rulemaking]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 163 (15.08.2023), p. 4 [in Ukrainian].

27. Tsyfra dnya [Number of the day]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 234 (22.11.2023), p.1 [in Ukrainian].

28. Dostupni kredyty: try milyardy za tyzhden [Available loans: three billion per week]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 259 (27.12.2023), p.1 [in Ukrainian].

29. Tsyтата dnya [Quote of the day]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 241 (11.11.2023), p.1 [in Ukrainian].

30. Tsyfra dnya [Number of the day]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 258 (26.12.2023), p.1 [in Ukrainian].

31. National Bank of Ukraine. Monthly Macroeconomic and Monetary Review (October 2023), p. 26 <www.bank.gov.ua

32. Farion I. "Kongres SSHA ne maye velykoyi opozytsiyi finansoviy dopomozi Ukrayiny. Treba tsym skorystatysya" ["The US Congress does not have much opposition to financial aid to Ukraine. We must use it."]. Vysoky Zamok. Tyzhnevnyk [High Castle. Weekly], no. 50 (14-20.12.2023), p. 3 [in Ukrainian].

33. Mizhnarodna finansova pidtrymka vkray vazhlyva [International financial support is extremely important]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 249 (13.12.2023), p.2 [in Ukrainian].

34. Tsyfra dnya [Number of the day]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 235 (23.11.2023), p.1 [in Ukrainian].

35. Tsyfra dnya [Number of the day]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 256 (22.12.2023), p.1 [in Ukrainian].
36. Yaponiya – tretiy naybilshyi donor finansovoyi dopomogy [Japan is the third largest donor of financial aid]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 261 (28.12.2023), p.1 [in Ukrainian].
37. YBRR pidtrymuje dvanadtsyat proyektiv [EBRD supports twelve projects]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 256 (22.12.2023), p.2 [in Ukrainian].
38. Potrebu v zovnishnyomu asnansuvanni zmensheno [The need for external financing has been reduced]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 255 (21.12.2023), p.1 [in Ukrainian].
39. Kredytory rozumiyut potrebu krayiny [Lenders understand the country's needs]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 257 (23.12.2023), p.1 [in Ukrainian].
40. Viddil novyn “Uryadovogo kuriera”. “Maybutnye vyrishuyetsya v Ukrayini” [News department of "Government Courier". "The future is decided in Ukraine."]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 183 (12.09.2023), p. 2 [in Ukrainian].
41. Shtuchnomu intelektu potribne regulyuvannya [Artificial intelligence needs regulation]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 203 (10.10.2023), p. 1 [in Ukrainian].
42. Dzherelo: Ministerstvo finansiv Ukrayiny. Vykonannya derzhavnogo byudzhetu Ukrayiny-2023 [Source: Ministry of Finance of Ukraine. Implementation of the state budget of Ukraine-2023]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 3 (04.01.2023), p. 1,2 [in Ukrainian].
43. Global Economic Prospects (June 2023). World Bank Group <www.worldbank.org